

ПРАВОВИЙ СТАТУС КРИПТОВАЛЮТИ В КРАЇНАХ СНД

Логойда В.М.

*аспірант кафедри цивільного права та процесу
ДВНЗ «Ужгородський Національний Університет»
ORCID ID: 0000-0003-1261-909X*

Логойда В.М. Правовий статус криптовалюти в країнах СНД

Стаття присвячена вивченню поточного стану і перспектив подальшого законодавчого врегулювання правового статусу криптовалюти в країнах Співдружності Незалежних Держав. За наслідками аналізу діючої в даних країнах нормативно-правової бази автором відзначається, що нормативне врегулювання правового статусу та операцій з криптовалютою в країнах СНД є неоднорідним - від рівня коригування діючих кодифікацій цивільного законодавства та прийняття спеціальних законодавчих актів щодо правового регулювання інноваційних фінансових інструментів до регулювання криптовалют лише підзаконними актами або взагалі відсутності спеціального законодавства, в тому числі свідомої (проте з різних мотивів) відмови від унормування даного правового явища. В останньому випадку країни застосовують до операцій з криптовалютами діючий інструментарій цивільного, податкового, адміністративного та кримінального законодавства (залежно від державної політики у цій галузі), що не повною мірою відповідає новизні даного правового явища, а відтак призводить до правової невизначеності і юридичних конфліктів суб'єктів приватного права з державою. Автор констатує, що країни об'єднання використовують різні практики регулювання даного правового феномену: від повністю рестриктивних, до частково обмежувальних (з можливістю майнінгу та здійснення операцій поза межами національної юрисдикції) або повністю ліберальних. Відсутні і спільні підходи країн СНД до розуміння правового статусу криптовалют як об'єкта цивільних прав – залежно від країни вони кваліфікуються як цифрові (віртуальні) активи, інше майно, майнові права. При цьому автором наголошено, що практично всі держави об'єднання заперечують можливість використання криптовалют в якості платіжних засобів та розрахункових одиниць (за виключенням оплати послуг криптобірж у країнах, де вони існують). В результаті автор робить висновок про наразі невдалі спроби уніфікації правового регулювання статусу та обігу криптовалют в країнах СНД, що, на думку автора, пояснюється як різним рівнем демократизації внутрішньополітичного життя та економічного укладу країн СНД, так і акцептом ними різних правових традицій (західної та китайської).

Ключові слова: віртуальні активи, цифрові активи, об'єкт цивільних прав, гроші, платіжний засіб, криптовалюта.

Lohoyda V.M. Legal status of cryptocurrency in CIS-countries

The article is devoted to the study of the current state and prospects of further legislative regulation of the legal status of cryptocurrency in the countries of the Commonwealth of Independent States. According to the analysis of the current legal framework in these countries, the author notes that the regulation of legal status and cryptocurrency transactions in the CIS countries is heterogeneous - from the level of adjustment of existing codifications of civil law and the adoption of special legislation on legal regulation of innovative financial instruments to only by-laws or in the absence of special legislation at all, including a deliberate (but for various reasons) refusal to normalize this legal phenomenon. In the latter case, countries apply to cryptocurrency transactions the current tools of civil, tax, administrative and criminal law (depending on public policy in this area), which does not fully correspond to the novelty of this legal phenomenon, and thus leads to legal uncertainty and legal conflicts of private persons with the state. The author states that the countries of the union use different practices to regulate this legal phenomenon: from completely restrictive, to partially restrictive (with the possibility of mining and operations outside national jurisdiction) or completely liberal. There are no common approaches of the CIS countries to understanding the legal status of cryptocurrencies as an object of civil rights - depending on the country, they are classified as digital (virtual) assets, other property, property rights. The author emphasizes that almost all the states of the union deny the possibility of using cryptocurrencies as means of payment and units of account (except for the payment for the services of cryptocurrency exchanges in the countries where they exist). As a result, the author concludes that attempts to unify the legal regulation of the status and circulation of cryptocurrencies in the CIS countries are currently unsuccessful,

which, according to the author, is explained by different levels of democratization of domestic political life and economic structure of CIS countries as well as by their acceptance of different legal traditions (Western and Chinese).

Key words: virtual assets, digital assets, object of civil rights, money, means of payment, cryptocurrency.

Співдружність Незалежних Держав, до якої наразі входять Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Росія, Таджикистан, Туркменістан¹ та Узбекистан, як механізм «цивілізованого розлучення» республік колишнього СРСР все більше відходить у минуле, надто після виходу з неї Грузії і припинення асоційованого членства України. Події останніх років, такі як : міжнародні збройні конфлікти між Росією і Україною, Вірменією та Азербайджаном, прикордонний конфлікт між Киргизстаном та Таджикистаном, а також економічна криза, викликана пандемією COVID-19, до мінімуму скоротили економічну взаємодію країн СНД. І все ж така взаємодія ще зберігається через інерцію культурних та господарських зв'язків, а в рамках більш вузьких утворень, таких як Євразійський Економічний Союз, навіть певним чином розвивається.

З огляду на явно домінуючу роль Росії, Білорусі та Казахстану у даному інтеграційному утворенні, розвиток законодавств, технології та господарської практики насамперед даних країн є прикладом для країн-сусідів. А якщо врахувати довготривалі і різноманітні режими економічних санкцій, що їх застосовано на міжнародному рівні до Росії та Білорусі, то набуває неабиякого значення застосування їх економічними агентами складних новітніх фінансових технологій, які б дозволяли цим країнам здійснювати обхід фінансових обмежень, встановлених провідними фінансовими центрами світу (США, ЄС, Японією, Канадою, країнами ЄАВТ, Австралією тощо).

Одним з таких механізмів є використання інноваційних видів валют, як традиційних децентралізованих криптовалют, концепт яких виклав невідомий інженер-програміст з псевдо Сатоши Накамото у статті «Біт-коїн: електронна пірингова система готівки» [1], так і централізованих державних криптовалют (т. з. DCEP – Digital Currency Electronic Payment). Проте таке використання є специфічним, оскільки в СНД залишилися в основному країни з тоталітарним / авторитарним політичним режимом (за виключенням Молдови і, певною мірою, Вірменії), через що ставлення держав до використання децентралізованої криптовалюти фізичними та юридичними особами є обережним, особливо в питаннях внутрішньонаціональних розрахунків.

Незважаючи на ще порівняно коротку історію розвитку криптовалют, її значимість у економіці поступово зростає, що робить актуальними дослідження питань правової кваліфікації цього феномену, його правового регулювання. Цьому вже приділялася і продовжує приділятися значна увага дослідників різних напрямків юридичної науки, зокрема фінансового, цивільного, господарського та інформаційного права. На рівні країн СНД, насамперед, слід відзначити дослідження Д. Вахрушева, С. Вепрева, В. Достова, О. Железова, В. Перова та ряду інших.

У роботах вказаних вчених висловлюються різні концепції щодо правового статусу криптовалют, найбільш поширена з яких відносить криптовалюти до специфічного різновиду цифрової валюти (відмінного від електронних грошей і віртуальних валют), без державного контролю їх емісії. Тим не менше, як і в юридичній науці інших країн світу, в країнах СНД з приводу правової оцінки статусу криптовалюти як об'єкту цивільних прав, ще тривають суттєві дискусії. І хоча Україна дедалі більше віддаляється від співпраці з СНД, інтелектуальний потенціал представників юридичної науки країн колишнього СРСР все ж слід визнати, відтак їх науковий доробок у даному питанні може становити інтерес для законотворчої діяльності в Україні. Тому метою даної статті є вивчення і узагальнення нормативного та правозастосовчого досвіду країн СНД в питаннях регулювання правового статусу криптовалют. Для цього ми використаємо спеціально-юридичні методи дослідження, такі як: порівняльно-правовий, метод тлумачення норм права, з належною увагою і до загальнонаукової методології пізнання, насамперед діалектичного та аналітичного підходів.

Отже, в провідній країні об'єднання – Російській Федерації – сповідується рестриктивний підхід до роботи з криптовалютами. Тим не менше, Росія стала однією з перших країн колишнього СРСР, яка врегулювала їх нормативно – з 01.01.2021 набрав чинність Федеральний Закон «Про цифрові фінансові активи, цифрову валюту і про внесення змін до окремих законодавчих актів Російської Федерації» №259-ФЗ від 31.07.2021 (надалі ФЗ-259).

Згідно ч. 3 ст. 1 ФЗ-259 «Цифровою валютою визнається сукупність електронних даних (цифрового кода чи позначення), що містяться в інформаційній системі, які пропонуються та (або) можуть бути прийняті в якості засобу платежу, що не є грошовою одиницею Російської Федерації, грошовою одиницею іноземної держави та (або) міжнародною грошовою або розрахунковою одиницею, та (або) в якості інвестиції і у

¹ Туркменістан є не повноправним, а асоційованим членом СНД, оскільки не ратифікував Статут Співдружності, а лише ратифікував Біловезькі Угоди від 08.12.1991 про заснування даної організації (прим. авт.)

відношенні яких відсутня особа, зобов'язана перед кожним володільцем таких електронних даних, за винятком оператора та (або) вузлів інформаційної системи, зобов'язаних лише забезпечувати відповідність порядку випуску цих електронних даних та вчинення щодо них дій по внесенню (зміні) записів в таку інформаційну систему її правилам.»

Вказане визначення кваліфікує цифрову валюту (одним з різновидів якої є криптовалюта) в якості недержавного засобу платежу. Проте таке визначення не повинно вводити в оману, оскільки вже ч. 5 ст. 14 ФЗ-259, яка присвячена обігу цифрової валюти, забороняє резидентам Росії (юридичним особам, що створені за російським правом; фізичним особам, що постійно перебувають в Росії не менше 183 днів протягом послідовних 12 місяців; розташованим в Росії відокремленим підрозділам іноземних юридичних осіб та міжнародних організацій) приймати цифрову валюту для оплати товарів, робіт та послуг. В свою чергу, ч. 7 ст. 14 ФЗ-259 також забороняє розповсюдження інформації про пропозицію або прийом цифрової валюти в якості зустрічної компенсації вартості товарів, робіт, послуг. Окремо варто зазначити, що, з огляду на анонімний характер криптовалюти, відповідно до положень ч. 6 ст. 14 ФЗ-259 судовий захист вимогам щодо володіння цифровою валютою надається виключно за умови, що володіння нею та проведення операцій (правочинів) з нею було предметом декларування в податкових цілях в порядку, встановленому законодавством РФ щодо податків і зборів.

Подібні обмеження фактично нівелюють статус криптовалюти, як платіжного засобу, в результаті чого щодо її правової природи в Росії продовжуються дискусії, додатковим аргументом для яких є те, що вищевказаним ФЗ-259 внесено зміну до Федерального Закону «Про заборону окремим категоріям осіб відкривати та мати рахунки (вклади), зберігати готівкові грошові кошти і цінності в іноземних банках, розташованих за межами території Російської Федерації, володіти та (або) користуватися іноземними фінансовими інструментами» №79-ФЗ від 07.05.2013, згідно з якою цифрова валюта визначається як «іноземний фінансовий інструмент» (п. 7 ч. 2 ст. 1).

У цьому контексті варто пояснити різницю між цифровими фінансовими активами та цифровими валютами, яку проводять ФЗ-259 і Цивільний кодекс РФ. Так, згідно ст. 128 ЦК РФ до об'єктів цивільних прав відносяться *«речі (включно з готівковими коштами та документарними цінними паперами), інше майно, в тому числі майнові права (включно з безготівковими коштами, бездокументарними цінними паперами, цифровими правами); результати робіт та надання послуг; охоронювані результати інтелектуальної діяльності та прирівнені до них засоби індивідуалізації (інтелектуальна власність); нематеріальні блага»*. В свою чергу, згідно ст. 141¹ ЦК РФ *«Цифровими правами визнаються названі в такій якості у законі зобов'язальні та інші права, зміст і умови випуску яких визначаються у відповідності до правил інформаційної системи, що відповідає встановленим законом ознакам. Здійснення, розпорядження, в тому числі передача в заставу, обтяження цифрового права іншими способами чи обмеження розпорядження цифровим правом можливі лише в інформаційній системі без звернення до третьої особи»*.

За логікою закону цифровий фінансовий актив – це передбачений цивільним законодавством РФ об'єкт цивільних прав, а саме : цифрових прав (ст. 141¹ ЦК РФ), сутність якого полягає в розміщенні фінансових активів, зокрема цінних паперів через блокчейн (тобто за принципом розподіленого реєстру). При цьому характерною рисою цифрових фінансових активів є наявність зобов'язаної по ним особи. Відтак, цифровий фінансовий актив є законним об'єктом цивільно-правових відносин і може бути предметом правочинів на території Росії, з урахуванням відповідних регуляторних вимог.

В свою чергу, цифрова валюта (криптовалюта) законом позиціонована як об'єкт, по якому зобов'язана особа відсутня, що відрізняє її від цифрових фінансових активів і не дозволяє підвести її під категорію цифрових прав, визначену ст. 141¹ ЦК РФ. З огляду на зміни, внесені ФЗ-259 до ряду Федеральних законів («Про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму», «Про неспроможність (банкрутство)», «Про виконавче провадження», «Про протидію корупції»), де цифрова валюта визнана «майном», в розумінні ст. 128 ЦК РФ криптовалюту слід розглядати як «інше майно».

Слід зауважити, що ще до набрання чинності ФЗ-259 аналогічні висновки за наслідками аналізу цивільного законодавства були зроблені на рівні правозастосування та доктринальних тлумачень законодавства.

Так, у листі №09-160273/18 від 07.12.2018 [5] Міністерство юстиції РФ відзначає:

«При цьому криптовалюта не може розглядатися в якості безготівкових грошових коштів, оскільки безготівкові розрахунки припускають наявність права вимоги щодо кредитної організації. У випадку криптовалюти її власник не має подібних прав.

Також криптовалюту не можна ідентифікувати як електронні гроші, оскільки володар електронних грошей має право вимоги до емітента, однак у володаря криптовалюти таких прав немає.

Водночас, криптовалюта може бути кваліфікована як об'єкт цивільних прав, оскільки вона здатна до відокремлення та має майнову цінність, що визнається обігом.

Криптовалюта може бути предметом зобов'язання, а також об'єктом захисту з боку норм деліктного права.

У зв'язку з цим криптовалюта може бути віднесена до «іншого майна» в розумінні ст. 128 Цивільного кодексу Російської Федерації».

В свою чергу, аналогічну оцінку надала і система арбітражних судів Росії. Зокрема, у постанові 9-го Арбітражного апеляційного суду №09-АП-76537/2019 від 04.02.2020 у справі №А40-164942/19 [6] суд висловився, що :

«... принциповою рисою, що відрізняє криптогроші від грошей як таких, є спосіб їх виникнення у цифровому просторі. Так, реальні платіжні засоби потрібно спочатку внести на певний рахунок чи електронний гаманець, а криптовалюти одиниці з'являються вже в електронному вигляді.

... тобто криптовалюта виникає «буквально з інтернету».

... криптовалюта не може бути розцінена стосовно ст. 128 ЦК РФ інакше як інше майно.».

Відтак, в Росії криптовалюта з точки зору умовного класифікатора об'єктів цивільних прав розглядається як інше майно; заборонена до використання в якості засобу платежу за товари, роботи, послуги резидентами країни (як по внутрішнім, так і по зовнішньоекономічним операціям); підлягає декларуванню в податкових цілях в якості майна; має судовий захист виключно за умови декларування; заборонена до перебування у власності та використання ряду категорій осіб, що перебувають на публічній службі. З іншого боку, участь резидентів РФ у правовідносинах щодо криптовалюти на закордонних інтернет-майданчиках не забороняється з тих мотивів, що на них юрисдикція РФ не поширюється.

Дещо відмінним є регулювання статусу та обігу криптовалюти в Республіці Білорусь. До кінця 2017 року нормативне регулювання даного правового явища в РБ було практично відсутнє, внаслідок чого дослідники правового статусу криптовалют відзначали, що вони не є об'єктом цивільних прав, оскільки їх неможливо підвести під жоден з елементів закритого списку таких об'єктів, що передбачений ст. 128 ЦК РБ. Такий висновок робився методом виключення при співвіднесенні ознак і властивостей криптовалюти з аналогічними характеристиками традиційних об'єктів цивільних прав (грошима, електронними грошима, об'єктами інтелектуальної власності, нематеріальними благами, рухомим майном тощо). Водночас, відзначалася подібність природи і функцій криптовалюти до грошей, внаслідок чого висловлювалися пропозиції прирівняти їх до іноземної валюти [8; с. 319]. Однак в результаті нормативні рішення виявилися дещо іншими.

Основним нормативно-правовим актом Білорусі в даній галузі є Декрет Президента РБ «Про розвиток цифрової економіки» №8 від 21.12.2017, який вважається одним з найбільш ліберальних та прогресивних документів на цю тематику на континенті, зокрема через мінімальні регуляторні обмеження на операції з криптовалютами та надання значних податкових пільг. Він не містить визначення поняття «криптовалюта», натомість оперує ширшим поняттям «токен», яке визначає як «цифровий знак». Разом з тим, окремі положення Декрету дають підстави для розуміння поглядів влади Білорусі на місце криптовалюти в системі об'єктів цивільних прав.

Так, допускається використання токенів в якості винагороди за здійснення операцій в реєстрі блоків транзакцій (блокчейні), тобто в цій частині за ними визнається певний платіжний статус (п. 2.4. Декрету). Для цілей оподаткування відчуження токенів, в тому числі шляхом їх обміну на інші токени, визнається як реалізація майнових прав (п. 3.1. Декрету). Для цілей бухгалтерського обліку токени, незалежно від способу набуття права власності на них (створення, придбання), визнаються активами (п. 3.4. Декрету). Водночас, токени не відносяться до коштів в розумінні законодавства про протидію легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення (п. 4.2.).

Варто відзначити, що токени в Декреті мають узагальнююче значення (екстраполюючи його на російське законодавство та нормативну термінологію, йдеться і про цифрові фінансові активи, і про цифрові валюти), тому до висновків про місце криптовалюти в системі об'єктів цивільних прав за законодавством Білорусі слід підходити з належною увагою до відмінностей правової природи цих різних явищ.

Казахстан слідує китайській моделі правового регулювання криптовалют в аспекті їх класифікації як об'єкта цивільних прав. У червні 2020 року там були внесені зміни до ст. 115 ЦК РК, згідно з якими було введено окремий вид об'єктів цивільних прав – цифрові активи. В ст. 116 ЦК РК міститься бланкетна норма, яка в питаннях регулювання статусу і операцій з криптовалютою робить загальне відсилання до норм законодавства країни та актів Міжнародного фінансового центру «Астана»¹. З таких норм можна відзначити Закон РК «Про інформатизацію» від 24.11.2015, ст. 1 якого дає визначення цифрових активів:

¹ МФЦ «Астана» має в РК ряд делегованих регуляторних повноважень згідно з Конституційним Законом РК «Про Міжнародний фінансовий центр «Астана»» від 07.12.2015 і діє на основі англійського права (прим. авт.)

«55-1) Цифровий актив - майно, створене в електронно-цифровій формі із застосуванням засобів криптографії та комп'ютерних обчислень, що не є фінансовим інструментом, а також електронно-цифрова форма посвідчення майнових прав».

Більш детально правове регулювання цифрових активів, зокрема незабезпечених (тобто власне криптовалюти) робить ст. 33¹ цього ж Закону, яка прямо встановлює, що за криптовалютою (цифровим активом) не визнається статус платіжного засобу, а її випуск та обіг в зоні казахської юрисдикції забороняється крім випадків, прямо передбачених законодавством РК.

Цивільне законодавство Азербайджану наразі є консервативним і утримується від регулювання криптовалют. На рівні позиції керівництва регуляторів фінансового ринку лише лунають заяви, що криптовалюта не може розцінюватися в якості законного платіжного засобу [11]. Аналогічно поки що відсутнє детальне правове регулювання статусу і обігу криптовалют і у Молдові, Вірменії, Таджикистані та Туркменістані, проте з різним ставленням до заборонних заходів – якщо у Вірменії та Молдові вони відсутні, то у Таджикистані та Туркменістані де-факто проводиться рестриктивна політика, насамперед за допомогою кримінально-процесуальних механізмів. По аналогії з Азербайджаном представники Центрального Банку Таджикистана лише зробили заяву у січні 2018 року, що криптовалюти не можуть вважатися засобом платежу чи розрахунковою одиницею [12].

В Узбекистані крипто-активи регулюються двома постановами Президента : «Про заходи по розвитку цифрової економіки в Республіці Узбекистан» №ПП-3832 від 03.07.2018 та «Про заходи по організації діяльності крипто-бірж в Республіці Узбекистан» №ПП-3926 від 02.09.2018. Останній документ (п. 2) замість терміну «криптовалюта» оперує поняттям «крипто-актив», який визначає як *«сукупність записів у блокчейні, що має цінність і володільця»*.

Визначити правовий статус криптовалюти як об'єкта цивільних прав по даним нормативно-правовим актам складно. Лише в п. 4 ПП-3926 від 02.09.2018 побіжно зазначається, що крипто-активи можуть бути використані в тому числі для сплати послуг крипто-бірж (тобто визнається їх обмежений платіжний характер), а також для обміну на інші крипто-активи та придбання / відчуження за національну та іноземну валюту. Дещо більше статус крипто-активів розкривається Правилами здійснення крипто-біржової торгівлі (додаток 1а до Положення про порядок ліцензування діяльності крипто-бірж, затв. наказом директора Національного агентства проектного управління при Президенті Республіці Узбекистан №16 від 21.01.2019, із змінами, внесеними наказом №172 від 06.12.2019), згідно з яким криптовалюта не визнається засобом платежу (п.7), а операції з криптовалютою дозволені лише в частині її біржового продажу іноземцям (п. 5). Купувати криптовалюту громадянам країни заборонено *«у зв'язку з низькою фінансовою грамотністю»*. Позабіржові операції та продаж криптовалюти всередині країни переслідуються згідно з кримінальним законодавством (переважно з кваліфікацією за ст. 177 та 190 КК Узбекистану, які встановлюють відповідальність за незаконні операції з валютою та безліцензійну господарську діяльність) [16].

Киргизстан наразі знаходиться в процесі розгляду законопроекту «Про обіг криптовалют» [17], ініційованого 31.12.2020 Національним банком країни. Цікавою є відмова центрального банку уникати терміну «криптовалюта», як це роблять інші фінансові регулятори по всьому світу. Згідно ст.2 проекту : *«Криптовалюта – це вид віртуального актива, що є цифровим виразом вартості, який створюється, зберігається та обертається в електронній (цифровій) формі і не є грошовими коштами, валютою та/або засобом платежу, а також не посвідчує майнові та немайнові права.»*

Як бачимо, Киргизія теж має намір акцептувати китайську модель виокремлення криптовалюти в окремий вид об'єктів цивільних прав (віртуальні активи) і при цьому чітко виключає, яким об'єктом цивільних прав її не слід вважати. Розвивається ця думка і у ст. 3, 6 законопроекту, згідно з якими криптовалюта не є платіжним засобом на території країни та не посвідчує майнові або немайнові права, зокрема і права вимоги на інші об'єкти цивільних прав (що відповідає концепції незабезпеченого цифрового активу).

На завершення слід зауважити, що спроба в рамках ще одного інтеграційного об'єднання країн СНД – т. з. Євразійського Економічного Союзу – провести уніфікацію глосарію та нормативних приписів щодо регулювання ринку криптовалют протягом понад 2 років після відповідної доповіді Євразійської Економічної Комісії (липень 2019 року) результату поки не дала.

Підсумовуючи, можна зробити висновки, що СНД, як політико-економічне інтеграційне утворення, в питаннях правового регулювання статусу крипто-активів (криптовалют) та операцій з ними не виконує своє інтеграційну (уніфікаційну) роль. Країни, що входять до цього об'єднання, не просто по-різному, а принципово по-різному підходять до регулювання даного інноваційного явища. Одні (такі як Росія, Білорусь, Казахстан, Узбекистан) проводять його нормативне врегулювання або готуються до цього (Киргизстан), тоді як інші (Вірменія, Молдова, Азербайджан, Таджикистан, Туркменістан) вважають за доцільне наразі утриму-

ватися від нормативного врегулювання, залишаючи крипто-активи переважно поза межами правового поля (крім використання кримінально-процесуальних механізмів впливу). З іншого боку, одні країни ліберально ставляться до обігу криптовалют (Білорусь, Вірменія, Молдова), тоді як решта країн проводить більш чи менш рестриктивну політику, аж до повної заборони використання криптовалют на власній території. Зрештою погляди на правову природу криптовалют також відрізняються: від кваліфікації її в якості окремого об'єкту цивільних прав (цифрового активу, віртуального активу) до підведення під категорії «іншого майна» або «майнових прав» у діючих класифікаціях об'єктів цивільних прав, прийнятих у кодифікаціях цивільного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Satoshi Nakamoto. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. URL: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
2. Федеральный Закон «О цифровых финансовых активах, цифровой валюте и о внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации» №259-ФЗ від 31.07.2021. URL: <http://pravo.gov.ru>
3. Федеральный Закон «О запрете отдельным категориям лиц открывать и иметь счета (вклады), хранить наличные денежные средства и ценности в иностранных банках, расположенных за пределами территории Российской Федерации, владеть и (или) пользоваться иностранными финансовыми инструментами» №79-ФЗ від 07.05.2013. URL: <http://pravo.gov.ru>
4. Гражданский Кодекс Российской Федерации. Часть первая. №51-ФЗ от 30.11.1994. URL: <http://pravo.gov.ru>
5. Лист Міністерства юстиції РФ №09-160273/18 від 07.12.2018 URL: <https://t.me/wexinitiative/74>
6. Постанова Дев'ятого Арбітражного апеляційного суду №09-АП-76537/2019 від 04.02.2020 у справі №А40-164942/19. URL: https://kad.arbitr.ru/Document/Pdf/db741b81-cf91-4880-99b3-140e4b4e15c1/51908f57-efef-445c-9e67-16fb71badc1a/A40-164942-2019_20200204_Postanovlenie_apellacionnoj_instancii.pdf?isAddStamp=True
7. Декрет Президента Республіки Білорусь «Про розвиток цифрової економіки» №8 від 21.12.2017. URL: <https://legal.report/uploads/doc/%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%80%D0%B5%D1%828.pdf>
8. Воробей А.В. Правовое регулирование криптовалют в Республике Беларусь. URL: <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/168319/1/316-319.pdf>
9. Закон Республіки Казахстан «Про внесення змін і доповнень в деякі законодавчі акти Республіки Казахстан з питань регулювання цифрових технологій» №347-VI від 25.06.2020. URL: <https://online.zakon.kz>.
10. Закон Республіки Казахстан «Про інформатизацію» №22-V від 24.11.2015. URL: <https://online.zakon.kz>.
11. Азербайджан установає податок на криптовалюту. URL: <https://mycrypter.com/azerbaydzhan-ustanovit-nalog-na-kript/>
12. Фарзон Мухаммади. В Таджикистане выявили и закрыли три майнинг-фермы, задержаны четыре человека. URL: <https://rus.ozodi.org/a/31102534.html>
13. Постанова Президента Республіки Узбекистан «Про заходи по розвитку цифрової економіки в Республіці Узбекистан» №ПП-3832 від 03.07.2018. URL: <https://lex.uz/ru/docs/3806048>
14. Постанова Президента Республіки Узбекистан «Про заходи по організації діяльності крипто-бірж в Республіці Узбекистан» №ПП-3926 від 02.09.2018. URL: <https://lex.uz/ru/docs/3891610>
15. Наказ директора Національного агентства проектного управління при Президенті Республіки Узбекистан «Про внесення змін і доповнень в Положення про порядок ліцензування діяльності крипто-бірж» №172 від 06.12.2019. URL: <https://forklog.com/zhitelyam-uzbekistana-zapretili-priobretat-kriptovalyuty/>
16. Двое мужчин задержаны при продаже криптовалюты в Ташкенте. URL: <https://www.gazeta.uz/ru/2021/03/05/bitcoin/>
17. Законопроект Республіки Киргизстан «Про обіг криптовалют». URL: <https://www.nbkr.kg/contout.jsp?item=56&lang=RUS&material=101407>